СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 153. Джерзі Ситі, Н. Дж., середа, 5-го липня 1939. No. 153. Jersey City, N. J., Wednesday, July 5, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": Bergen 4-0237, 4-0807. — Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1018. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БОРОТЬБА МІЖ ПРЕЗИДЕНТОМ І КОНГРЕСОМ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвелт заняв рішуче становище проти конґресу в справах монетарній і невтральностевій.

Кілька днів перерви дають урядові нагоду зібрати докупи назад своїх прихильників, щоби переперти в сенаті закон про задержання влади президента в справах монети, вартости, доляра й стабілізаційного фонду. Висліду цієї боротьби покищо годі передбачити.

Секретар стейту Гол і президент палати послів Бенкгед виступили з публичними осудами спроби додати до невтральностевого закону постанови про заборону вивозу амуниції до воюючих країв. Вони кажуть, що така спроба є нерозумна й викличе в Европі зовсім зле враження, ба пошкодить мировим заходам.

КАМПАНІЯ ЗА ВИБІР ПРЕЗИДЕНТА В 1940. РОЦІ.

ВАШИНГТОН. — Політичні прихильники сенатора Гвілера далі ведуть завзяту кампанію за номінування його кандидатом Демократичної Партії в 1940. році на уряд президента Злучених Держав. Сенатор Джансон з Колорада каже, що він один уміє обєднати наново розбиті сили Демократичної Партії.

МУРИНИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПОШИРЕННЯ ПРАВ.

РИЧМОНД (Вірджінія). — „Краєвий Союз для поступу кольорових людей" ухвалив на своїй конвенції домагатися іменування муринів до краєвої ради робітничих відносин та репрезентації муринів у судах.

ПОЛЯКИ ПІДЛАБУЗНЮЮТЬСЯ ДО РУЗВЕЛТА.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — На стейтовій конференції польських клюбів ухвалено поставити кандидатуру президента Рузвелта на мирову нагороду Нобля.

МАЮТЬ СКРІПЛЯТИ ОБОРОНУ ПУЕРТА РІКА.

САН ХВАН (Пуерто Ріко). — На припоручення президента армії почали скріпляти оборону Карібського моря.

ЇДУТЬ ЛІТАКАМИ ПО ОБВИНУВАЧЕНОГО.

БЕТОН РУЖ (Луїзіяна). — Д-ра Смита, президента луїзіянського стейтового університету, що має ставати на суд за спроневірення університетських фондів, викрито в Канаді, в провінції Онтаріо. З огляду на конкуренцію між місцевою й стейтовою поліцією за його арештування стейтова поліція постановила вислати своїх агентів на його арештування літаком.

АМЕРИКАНСЬКИЙ МОЛОДЕЧИЙ КОНГРЕС СПЕРЕЧАЄТЬСЯ ЗА ОСУД МОСКОВСЬКОЇ ДИКТАТУРИ.

НЮ ЙОРК. — Тут зібрався в суботу на кількаденні наради річний Конгрес Американської Молоді. Зараз першого дня виринула дебата за осуд московської диктатури. Одна ґрупа конґресу домагається осуду московської диктатури поіменно, рядом з осудом націстичної й фашістівської, а її противники хочуть вдоволитися загальним осудом усіх диктатур. На конгресі минулого року осуджено лише диктатуру фашістівську й націстичну.

ЕКСПЛЬОЗІЯ НА НЕБЕСНІМ ТІЛІ.

ПОРТЛЕНД (Ореґон). — Цілий Портленд і околицю потрясла в неділю, коло 8. години рано, сильна експльозія на величезнім метеорі. Багато людей бачило небувале явище та кажуть, що вибухові товаришала величезна хмара диму й бухаюче полумя. Вибух потряс будинками та розбудив багато людей.

У НЮЙОРСЬКІМ ПАРКУ ЗАЦВИЛА НАЙБІЛЬША ЦВІТКА ЗЕМЛІ.

НЮ ЙОРК.—У Ботанічнім Городі парку Бронкс розцвилася тропікальна ростина великанська крубі, котрої цвіти ботаніки вважають загально найбільшим цвітом на землі. Цвітка в цьому городі має майже 4 стопи в промірі.

Оказ ростини в цьому городі спроваджено з острова Суматри. Перший раз зацвила вона була тут у 1937. році; 9 днів по розцвиті ростина згинула. Кажуть, що вона ніколи в штучнім оточенні не цвите два рази. Обслуга тепларні, де стоїть ця ростина, старається удержати в ній температуру й вогкість таку, яка панує в її родиннім краю.

СИМВОЛ СВОБОДИ.

Одним із символів американської незалежности є ДЗВІН СВОБОДИ, що знаходиться у старім Стейтовім Домі в Філядельфії.

Вилив цей дзвін Томас Листер у Ґвайтчепелі, в Лондоні, в 1752. році. Його голос зіпсувся підчас перевозу через його крихкість. Через те треба було його переливати два рази в Філядельфії. Підчас того переливання на дзвоні додано напис, узятий зо Старого Завіту: „Проголошуй свободу по всьому краю для всіх його мешканців".

Дзвін завішено в квітні 1753. року. У цей дзвін дзвонено 8. липня 1776. року, щоб скликати народ Філядельфії на перше читання Заяви Незалежности. Він розколовся 8. липня 1835., як ним дзвонено на похорон Джана Маршела, найвищого судді Злучених Держав.

ФІЛЬМА ПРО ЖИТТЯ АЛЬФРЕДА НОБЛЯ.

Славний данський письменник М. Петер Фройхен готовить для американської вирібні сценарій фільми про життя Альфреда Нобля, славного винахідника динаміту і творця фундації.

СЛОВАЦЬКА РАДІОФОНІЯ.

По проголошенні у березні словацької незалежности словацька радіофонія здобула автономію. Її централя міститься у Братиславі. Братислава надає на хвилі 298.8 м. з силою 13.5 кв. Друга словацька помічна стація у Пряшеві — надає власну програму на хвилі 259.1 м. Крім того новітня переказна стація у Банській Бистриці працює на хвилі 765 м. з силою 30 кв. з напрямною антеною на схід. Щоденно в год. 22.30 словацькі стації надають денник мовами: в неділю німецькою, понеділок — мадярською, вівторок — італійською, середа — англійською, четвер — французькою, пятниця — польською, субота — сербохорватською.

ВИСЕЛЮЮТЬ НІМЦІВ З ПРИКОРДОННОЇ СМУГИ.

Краківський „ІКЦ" повідомляє, що влада виселила 99 німців з прикордонної смуги новотомиського повіту за „нельояльне відношення" до польської держави, що могло загрозити безпеці і публичному ладові.

СКАСУВАЛИ ВОЄННИЙ СТАН У КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Мадярська влада скасувала воєнний стан у Карпатській Україні. Мадярські громадяни можуть тепер без ніяких перешкод подорожувати по Карпатській Україні.

Як подають мадярські радіовисильні, шеф мадярського ґенерального штабу дозволив на вільний вступ до Карпатської України. Чужинці, які матимуть пашпорти, важні на цілу територію Мадярщини, матимуть право подорожувати також по Карпатській Україні.

ЖИВЕ СРІБЛО ПРОТІКАЄ КРІЗЬ СТАЛЬ.

Найліпшим доказом, що навіть найтвердша сталь дірава, є те, що під сильним натиском живе срібло протікає наскрізь через сталеву штабу. Значить, що навіть і молекули заліза не стоять так тісно при собі, щоби між них не могли протиснутися молекули живого срібла.

ГРІМ УБИВ 8 ОСІБ.

Понад північною частиною Італії пронеслася 30. травня страшна буря й громовиця з Альп в напрямі Неаполю, в якій 16 осіб згинуло, і коло сотню поранено та потовчено. 8 осіб згинуло від грому. Одного селянина задавило на смерть звалене тучею дерево.

НІМЦІ ВИСЕЛЮЮТЬ ПОЛЯКІВ.

Польська преса повідомляє, що німецька влада виселює що рухливіших поляків, головно з пограниччя. З Бабімойського виселили І. Мацковича; зо Золотовської Землі: Ф. Боричка, Ю. Малиновського, М. Здренка, Я. Ясека, Я. Ґрача, Фр. Ретанського, П. Пешалю, М. Мазеля і т. д. У Східній Прусії виселили польських землевласників: К. і Зб. Домімерських. Їх маєтки переходять у руки урядових німецьких опікунів.

МАСОВІ САМОГУБСТВА НА ШЛЕСЬКУ.

В Катовицях повісився у власнім помешканні Генрих Епштайн. Причиною самогубства було розчарування життям. — У Ліпінах скінчив самогубством Павло Піпа. Причиною самогубства була умова недуга. — В Хожові скінчив самогубством Пьотр Базан, який теж був умово недужий. На цьому тлі дійшло теж до трагедії з 66-літньою Катериною Валясовою, яка скочила до криниці. На залізничім шляху під Мястечком знайшли змасакроване тіло Матуски. Влада веде слідство, що було причиною таємної смерти.

АВТОСТРАДА ЧЕРЕЗ АВСТРІЮ.

8. травня зачали будову автостради, що получить через Альпи Кляґенфурт із Зальцбурґом.

„МОСКОВСЬКА АВТОНОМІЯ" ДЛЯ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ЛЬВІВ. — „Діло" з 18. червня б. р. подає телефонічне повідомлення від свого кореспондента з Варшави про найновіші вісті про Карпатську Україну. Пише, що до Варшави надійшла приватним шляхом вістка з Будапешту, що мадярський уряд уже остаточно випрацював підстави автономного управління Карпатської України, та що цей проект буде цілком певно ухвалений мадярським парляментом.

Генерал-губернатор як у давній Росії.

Отже на чолі Карпатської України стоятиме генерал-губернатор, яким буде один з мадярських ґенералів, що його призначить Горті, реґент Мадярщини. При губернаторі існуватиме прибічна рада, зложена з тих, кого на це місце призначить Будапешт.

Пропав і русинізм".

Далі, як подає інформатор з Будапешту, мадярський уряд відкинув дотеперішню концепцію карпато-мадяро-русинізму. Зате введено всюди російську літературну мову як обовязуючу не тільки в школі, але й в адміністрації. Між іншим усі написи на залізницях мають бути російські. Від дня 1. липня б. р. має зачати виходити в Ужгороді великий щоденник „Русская Правда".

Навіть фенциківці й бродіївці збентежились.

Ось та зміна курсу мадярської політики наступила так нагло, що вона, як кажуть, мала викликати збентеження навіть серед фенциківців і бродіївців. І Варшава здивована з цього поступку, при чому пригадує, що від двох тижнів уся російська преса в Европі била на тривогу, добачуючи за Карпатами відродження українізму. Навіть варшавські політичні кола, як теж і закордонні кореспонденти, не можуть пояснити того непередбаченого мадярського ходу.

ОО. ВАСИЛІЯНИ ПЕРЕЙШЛИ ДО СЛОВАЧЧИНИ.

ЛЬВІВ. — Викинені мадярами оо. василіяни перенеслися з Карпатської України на територію Словаччини і перебувають у Межиляборці. Пережили вони в останніх місяцях справжнє пекло і справжню трагедію. З Карпатської України виселено їх зовсім безправно. Більшість з них готується виїхати за океан.

ЗАБОРОНИЛИ ТУРНІР КОПАНОГО МЯЧА.

ЛЬВІВ. — „З огляду безпеки" польське староство у Львові заборонило уладити в неділю, 18 червня б. р., турнір копаного мяча товариству „Орлів" ім. князя Ярослава Осмомисла у Львові. Турнір мав відбутись при участі українських дружин у Винниках.

ЗАМКНУЛИ „СОКІЛ" У ПЕРЕМИШЛІ.

ЛЬВІВ. —„Діло" (ч. 136) подає, що польське староство у Перемишлі розвязало руханково-спортове товариство „Сокіл". Як причину подано, що староста набрав переконання, що товариство має між членами особи, що є „ворожо настроєні до польської державности", та що це „може спричинити загрозу безпеки, спокою і публичного ладу".

ЩЕ РАЗ ОСТЕРІГАЄ НІМЕЧЧИНУ.

ЛОНДОН. — Премієр Чеймберлин сказав через радіо, що ми живемо в критичнім і небезпечнім часі, що Велика Британія є за мир, але кине всю свою силу проти тих, що нападуть на Англію, або ті держави, яких ненарушність вона заґарантувала.

УСТУПИТЬ СОВЄТАМ У ВСЬОМУ.

ЛОНДОН. — Англія і Франція вже погодились на те, щоб Совети могли на випадок вибуху війни ввійти зо своїми військами до Латвії, Естонії й Фінляндії. Та тепер Совети ще вимагають чогось іншого. Хочуть мати згоду Англії й Франції навіть на те, щоб могли ввійти до тих країв з армією, коли ті краї змінять свій державний устрій, значить, якби вони, наприклад, стали фашістівськими. Тепер питання, чи Англія і Франція згодяться ще й на ту вимогу. Дехто твердить, що і тут Совети виграють, бо Англія і Франція хочуть тепер за всяку ціну мати Совети по своїм боці.

НА „ЖИТТЯ І СМЕРТЬ"!

ДАНЦІҐ. — Провідник данціґських націстів Альберт Ферстер заповів, що мешканці міста Данціґу готові віддати „кров і життя" за те, щоб Данціґ вернувся до Німеччини. Далі заявив, що ніякі погрози з боку Польщі тут нічого не вдіють і нічого не змінять, бо „населення Данціґу хоче повороту до німецької держави".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Вкладки нале .ть посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

В ЕВРОПІ ПИСАЛИ, А ТУТ ЗДІЙСНЮВАЛИ

Разом з цілим американським народом, святкуючи „Форт оф Джулай", згадуємо з вдячністю тих, що 4. липня 1776 року підписали Деклярацію Незалежности. Особливо відчуваємо для них вдячність ми, українці, що, як вигнанці з України, знайшли в Америці місце притулку і ту свободу, якої не мали в старім краю.

Деклярація Незалежности виходила з заложення, що всі люди є сотворені рівними, і що є такі природні права, яких людині ніяк не можна відібрати. Є ними право на життя, на свободу і на змагання до особистого щастя. Про ті права говорили і писали в Европі далеко перед цією Деклярацією Незалежности, але доперва тут на американській землі взялися люди за те, щоб ті ідеї здійснювати. І в тому велике практичне значіння Деклярації Незалежности. Правда, що процес цього здійснювання треває і по нинішній день. Але він є і є видний для кожного, хто його хоче і вміє добачити. По проголошенні Деклярації Незалежности люди не стали рівними і в Америці. І не мали тої свободи, про яку так гарно й поетично пишеться в Деклярації. Бо були чорні невільники. І були білі, яких доля була подекуди ще гірша від долі чорних невільників. Це були, як відомо, десятки чи сотні тисяч тих, що відробляли десятками літ, а то й ціле життя кошти переїзду з Европи до Америки. Та все те згодом змінилось. Між іншим і ціною крови, великої братовбивчої війни. Бо і таку треба було звести, щоб забезпечити американському народові здійснювання тих великих ідей, з яких зродилась Деклярація Незалежности.

Живемо в часах, коли в цілому світі йде боротьба за те, чи мають далі заіснувати ті ідеї і той спосіб змагання людскости до кращого завтра, які виложені в Деклярації Незалежности. Ось той спір доходить і до Америки. Ось тому „Форт оф Джулай" являється для нас у теперішню пору незвичайним святом. Та стрілянина, якої тут так повно в це свято і яка тут є тільки хлопячою забавкою, повинна заставити нас подумати, що там в Европі, чи навіть в Азії, вже готові до інших стрілів, а то вже й стріляють. А далі, що там іде боротьба за переміни, і то не тільки територіяльні, але і в думанні, в розвязці великих суспільних і економічних питань, у відношенні одиниці до держави і навпаки. Серед тієї борні Злучені Держави, як бачимо, навіть з усіми своїми недомаганнями, ще так як на щасливому острові. І то завдяки тому, що американський нарід кріпко держиться ідей своєї Деклярації Незалежности і постійно змагає до того, щоб їх здійснювати, примінюючи це здійснювання до духа і потреб новітніх часів. Ось це є те головне, яке треба собі добре запамятати, коли роздумуємо над тими перемінами, що тепер діються у світі.

ВЕЛИКЕ СВЯТО У ЛЬВОВІ

(Сорокліття владицтва митрополита Андрія Шептицького).

Серед щоденної борні, що нераз не знає пощади не тільки супроти одиниць, але й супроти самої справи, нарід насякає таким невдоволенням, такою злобою, жалем, гіркістю, що нарешті кожний кожному стає ворогом, що кожний кожного підозріває й посуджує, поборює, бо один у другому добачує провину за невдачі, за невідрадне положення. Тому навіть при штучних спробах думаючих людей, щоб довести до якогось співжиття і співпраці принаймен ше в найприкріших хвилинах, нема в нас таких одиниць, щоб мали голос у цілого загалу. Митрополит Андрій Шептицький, що 40 літ тому одержав епископські свячення і засідає вже 38 років на архипастирському престолі своїх предків на свято-юрській горі у Львові, поблизу гори колишнього княжого терему, має той авторитет серед українського народу.

Сила його духа, його високий інтелект, його простота і прямолінійність, його повна гармонія слова з ділом, його княжі жертви й фундації для української культури та суспільних установ, його заінтересування найактуальнішими питаннями українського народу та відвага серед найбільших небезпек піднести свій голос в обороні Божих та людських прав українського народу без огляду на віроісповідання та ріжниці політичних переконань, це чинники, що зробили його вже за життя святцем серед українського народу. В нас треба було вмерти, щоб знайти признання в однодумців. Але щоб жити і знайти признання в усіх, цього ще не бувало!

Українці галицької землі, а з ними певно й інших земель, пережли 18. червня (в неділю) велику та піднеслу хвилину, яких у нашому житті небагато. Увесь нарід обєднався в радості з приводу не то високого віку свого архипастиря, львівського митрополита Андрія Шептицького, а радше з того приводу, що він, як біблійний Мойсей, 40 літ княжить в українському народі, а нарід за той час наближається до свого Ханаану.

Природа нації, що не має змоги жити своєрідним життям за своєю потребою, що не має спромоги віддихати повними грудьми, що може у своїх буднях виливати хіба нарікання та проклони, вимагає конечно десь проявити свої добрі почування, виладувати свою ніжність, тепло свого серця, сказати комусь своє сердешне, ніжне й любе слово. Що ми пережили за 40 літ княжування Великого Митрополита! А що перейшов він сам... А в хвилинах зневіри, упадку духа, чи хочби лише сумнівів і хитання митрополит був з народом і поносив за це жертви. Але з жертв справді родиться діло. Хочби хтось вирахував нам доклано, циферно, що стратвили ми з наших національних надбань за 40 літ — землю, школи, права, свободу; та всетаки наша нація стала сьогодні сильнішою, замітнішою у світі, заслугує на більшу увагу як колись, хоч у ній іще не настали такі відносини, що їх деякі одиниці, чи й гурти вважають за одиноко спасенні. І в цьому велика заслуга теж і теперішнього митрополита, що не живе для почестей, що не рахується з наслідками для себе, що нічого не робить собі з помівок та скреготу зубів, ворогів, а йде своєю найправішою дорогою, за своєю найшляхотнішою думкою.

Тому то в неділю, 18. червня ц. р., на Юрській горі зібралася така маса народу, якої ще Львів разом не бачив. В асисті вісьмох інших мітр, а то 5 епископів (2 львівських, 2 перемиських і еп. Чарнецького) та 3-х мітратів (2 львівських та одного перемиського), при співслужбі всього вищого духовенства львівської архиепархії, відправив сам митрополит Службу Божу.

Щож було безпосередньою причиною такої святочної хвилини?

Її започаткував новий папа, Пій XII., що відручним письмом з 29-го квітня 1939 р. прислав побажання нашому митрополитові львівському й каменецькому — в найсердечніших словах, називаючи його „Достойним Братом", й іменуючи його „папським асистентом". Повне щирости і прихильности довг письмо прислав кардинал-секретар Конґреґації для східньої церкви, враз з папським письмом. Отже тоді, коли на митрополита йшла така страшна нагінка у польській пресі, на вічах, а навіть у законодатній палаті; коли падали голоси „Заржнонць Шептицкєго", десь у тому часі писано ті листи, якими гоненому висловлювано признання. Чиж у таку хвилину, коли навіть чужі добачують велитенські заслуги нашого митрополита, і коли задля нього закинули назву „рутенів", (це перший раз в офіційнім письмі папи вжито тепер назви „українці"), мав би нарід стояти осторонь? Не може; бо нема в українському народі ні одної одиниці, що була би противником митрополита Шептицького, хіба... та про це краще не згадувати. Але всетаки замітне, що серед блеску епископських мітр і лісу жезлів не було станиславівських епископів. Зрештою не було й ані одного польського.

У віликій напрузі нарід вислухав папського письма та щирих подяк і побажань епископа Бучка. Він між іншим дякував Богові не тільки за всі ласки, що їх зазнав митрополит, але й за всі „хрести", яких йому Провидіння не поскупило, коли звязало його руки й ноги*) і тим немов дало символ долі укр. нації.

А митрополит сказав сам проповідь про... Ідею. **Щасливий нарід, що живе не тільки хлібом, але й Ідеєю. Найсильніші гармати розлітаються в порох... перед силою Ідеї.** Але Ідея вимагає жертв. Яких? Конечно крови? — Митрополит каже, що жертвою є кожна праця для народу, в яку одиниця вкладає душу.

Великі слова. Нарід їх розміркував, смакував у них, признавав їм слушність. А коли митрополит благословив нарід, то зібрані забули на церковну Службу й дали упуст своїм піднесеним настроям у могутніх безконечних окликах: „Слава". То „слава" трудам, чеснотам і шляхотності духа. То слава й народові, що таких одиниць видає!

Львів, 18. червня 1939.

X.

*) Митрополит має спаралізовану праву долоню й обі ноги.

ПІД МАДЯРСЬКИМ ЯРМОМ

(Оповідання втікача).

Потік еміґрантів з Карпатської України не спиняється. Одні покидають країну з примусу. Це ті українці, що прийшли в Карпатську Україну з інших земель — з Галичини, Буковини або з Великої України. Їм мадяри поставили трьохденний термін для ліквідації майна і для відізду. Інші лишають рідний край добровільно. Чим далі, то більше цих добровільних еміґрантів з Карпатської України. Кажуть вони: „Ви знаєте, як ми любимо свою Верховину, ліси, лази та ріки; але колиб сказали мадяри, що можна виїздити з Карпатської України, то вся молодь зараз же покинулаб свій дорогий край і пішлаб навіки, щоб уже не вертатися. Ні, лише з тою надією, щоб вернутися додому зо зброєю в руках".

Про життя українців під мадярським пануванням оповідає нам леґінь з Гуцульщини. Всі, каже він, хотіли лише своєї української влади і готові були йти обороняти свій рідний край перед нападом ворога. З Рахівщини 15. березня пішов на фронт перший відділ мобілізованих, 16. березня — другий, а 17-го мав іти третій. Тут уже зібралися всі, лишилися самі сиві діди, жінки та малі діти. Але на стації прийшло повідомлення, що вже пізно. З сумом і жалем розійшлися люди по своїх хатах.

Почувши про наближення мадярського війська, місцеві мадяри, що почасті дістали зброю від чехів, захоплювали владу в свої руки. Також частина жидів пішла з мадярами. Озброєні жиди й мадяри шукали активніших українців, щоб їх заарештувати. Через деякий час прийшло мадярське військо. Мадяри повитягали зо скринь прапори старої Угорщини з короною св. Стефана. З цими прапорами вони зустрічали військо, що прийшло. Були тут також ті мадяри, що втекли з Румунії, в надії, що зараз почнеться наступ мадярського війська на Семиґород. Українці не ходили зустрічати „визвольників", хіба хто пішов з цікавости подивитися на військо.

Мадярська влада звеліла знищити всі українські написи і вивіски на урядах і крамницях і замінила їх мадярськими та московськими. В школах звільнено всіх українців-учителів, лишили тільки мадяронів-москвофілів та прислали на учительські посади угрів з Мадярщини. До школи свідомі батьки не хотять посилати своїх дітей. У школах нічого не вчать, лиш мадярського гимну й ганьблять усе українське й українську владу. Дітей наших мадярські вчителі дуже бють, щоб, як вони кажуть, „вибити з дітей Україну". А проте на перервах діти співають **„Ще не вмерла Україна"**, здоровкаються словами **„Слава Україні"**, і носять українські відзнаки. Коли хотять поздоровкатися тихо, щоб не почули, бува, мадяри, то кажуть — „СУ" (Слава Україні — скорочено). На Гуцульщині мадяри лишили одну ґімназію з 4 клясами в Рахові, на цілій Карпатській Україні є ще дві ґімназії в Хусті та в Білках. Ужгорода й Мукачева мадяри не числять до Карпатської України. Вчать у тих ґімназіях мадярською мовою, російською та „язичієм". Учеників, що виявляють українську національну свідомість, учителі мадяри бють і глузують з них. Найгірше тим, що вчилися раніше в українській ґімназії в Модржанах, коло Праги, їх найбільше переслідують.

Від учителів-українців мадяри вимагають присяги на вірність Угорщині. 1,300 українських уителів не схотіли присягати і тепер сидять без хліба.

Всі уряди переповнені мадярами. Українські урядники в більшості сидять у мадярських концентраційних таборах, де їх мадярська поліція страшенно мучить. В Хусті, недавній столиці Карпатської України, не почуєте тепер української мови, лише мадярську та жидівську. На початку мадярської влади деякі жиди запобігали перед мадярами, напр., видавали поліції активних українців. Але як тільки довідалися про відношення мадярської влади до жидів, стали осторонь.

З приходом мадяр на Карпатську Україну румуни замкнули границю, не пускають дараб по Тисі, не перепускають потягів до Ясіня, що їздили через румунську територію. Тому мадяри провадять комунікацію між Требушанами, Бичковом, Солотвиною і Тячовом автобусами, а від Требушан до Ясіня їде потяг. Мадяри накинулися на сіль і на дерево, вивозять це наше багатство автами, підводами і всім, чим можна. Наше населення не тільки не дістало обіцяної пшениці та солонини, а ще мусить годувати мадярських „визвольників". Тому в Карпатській Україні настала страшна дороженеча. Дуже подорожіли харчові продукти (навіть сіль), а вже на обув і текстильні вироби, то ціни зросли впятеро. Призначний факт, що мадяри заборонили „простим дівчатам" носити шовкові панчохи... Та колиб і не забронили, то все одно ніхто не купив би, бо найгірші панчохи стоять тепер 35 корон (раніше були 5 корон). За поганенькі полотняні черевики треба заплатити 96 чеських корон.

Вся Верховина, та не тільки Верховина, а й ціла Карпатська Україна лишилася без праці і без хліба. Найгірше живеться людям у Волівщині. Наші люди ходять засмучені, голодні. За мадярського панування не відбулося в цім краї ні одного весілля. Люди стараються не сидіти вдома, ідуть у лази.

Ніхто не вірить у те, щоб мадярська влада могла в Карпатській Україні довго вдержатися. Всі ждуть, що вернеться своя, українська влада. Чекають її з дня на день. Хоч мадяри всюди насадили своїх урядників, однак влада не почуває себе певно. Через те нервування і терор. Наша людність до мадяр ставиться незмірно більше вороже, ніж було на початку окупації. Тоді були ще деякі несвідомі, котрі казали, що не треба було битися з мадярами, то не лиласяб українська кров. Тепер усі побачили, що мадяри—то орда дикунів, з якими може бути лиш одна мова — зброя. В горах ще й досі перебувають Січовики. Наша людність помагає їм, чим тільки може.

(З Праги для „Свободи").

Д-р Л. Мишуга.

ШЕВЧЕНКО і ЖІНКА*)

(Жінка в житті і творах поета).

(1)

Співець України.

„Колиж ви спитаєте про того поета, що, можна сказати, втіляє в собі український нарід, ні один українець, безумовно, ані хвилини не замислиться і скаже: „Це Тарас Шевченко". Вже одної цієї умовини досить для того, щоб бачити у Шевченкові генія. Це я скажу тільки для тих, котрі Шевченка не читали, або читали мало і не оцінили; той же, хто на ділі познайомиться з його творами, хто вдивиться в їх дух, той прямо скаже, що це поет ґеніяльний".

Так пише про Тараса Шевченка російський критик, Х. Корш.

А французький письменник Еміль Дюран (DURANDE) підносить у 1876 р. в. "REVUE DE DEUX MONDES", що тяжко булоб знайти в цілій новітній історії такого поета як Шевченко, котрому навіть неписьменний нарід віддає таку пошану, яку „звичайно віддає святим і релігійним святощам".

Хтож це той Шевченко? Це співець України.

„Він не тільки ґеній сам по собі" — пише про нього німецький письменник Карль Еміль Францоз (1889 р.) — „але водночас і втілення поетичного ґенія України. Його муза злучила всі найхарактеристичніші прикмети української літератури; хто його характеризує, дає водночас і загальний образ поетичних змагань його народу".

Коли в царській Росії заборонив уряд 1914 р. святкувати 100-літні уродини Шевченка, росіянин, проф. Іванов, виголосив у Державній Думі промову, в якій протестував проти цеї заборони і підніс між іншим таке:

„Шевченко змагав до відомих ідеалів і до відомої правди; він мріяв про те, щоб на землі остаточно вже раз запанувала правда", бо

Тоді як, Господи, святая
На землю правда прилетить,
Хоч на годиночку спочить,
Німим отверзуться уста,
Прорветься слово, як вода,
І дебр-пустиня неполита,
Зцілющою водою вмита,
Прокинеться, і потечуть
Веселі ріки, а озера
Кругом гаями поростуть
Веселим птацтвом оживуть.

У тій самій Державній Думі виголосив з того самого приводу промову селянський депутат Мерший і сказав таке:

„Все, що говорено з тої трибуни, все, що писано в часописах останніми днями про популярність Шевченка між українським народом, це все ще нічим не є, щоб можна було собі вповні уявити, як у дійсності почитає і любить свого поета простий український нарід — селянство. Хто був на могилі Шевченка, той бачив, як селяни масами йдуть на могилу, щоб поклонитися тлінним останкам улюбленого поета, той бачив, як вони з відкритими головами співають і читають твори Шевченка, з якою набожністю вони входять до цієї світлиці, де висить портрет Шевченка, як вони поводяться перед тим портретом, так, начеб вони відчували присутність духа великого Ґенія, як вони ходять на пальцях і говорять шепотом. Так заховуються люди тільки в церквах. Хто був в українськім селі, той бачив, що майже в кожній хаті висить на почеснім місці прибраний рушниками і квітами портрет Шевченка та його „Кобзар". А цей „Кобзар" майже кожний письменний і неписьменний уміє напамять. Хто це знає, той не скаже, що Шевченковими святами цікавиться лиш інтеліґенція — сепаратисти... Ними цікавиться ввесь український нарід, який жертвує свої кріваво зароблені гроші на побудування памятника поетові. Вже майже 50 літ святкує український нарід що року роковини Шевченка. Звичайно відправляють панахиди, а декуди уладжують аматорські вистави або літературні вечерки".

А далі питається посол, чому це влада забороняє навіть молитися за раба Божого Тараса? „Чому? Невже тому, що Шевченко був селянський поет, вийшов із селян, що він, як його називають бюрократичні кола, мужицький поет? Але, панове, все має свої межі. Можна не давати народові просвічатися, закрити в нас в Україні народні бібліотеки та всякі просвітні товариства. Можна у нас в Україні забрати зо шкільних бібліотек популярні видання про сільське господарство, про кооперацію, про медицину і т. і. лише тому, що вони написані народньою мовою. Можна заборонити дітям у школі співати улюблені ними народні пісні та читати переложені українською мовою байки Крилова. А вкінці можна заборонити поставити Шевченкові памятник у Києві, але, панове, жадна людська сила ніякими циркулярами не може заборонити народові любити того, кого він боготворить. Мені здається, що нам уже пора в Росії признати те, що признав цілий культурний світ. Пора признати те, що Тарас Шевченко вже сам собі дзвигнув нерукотворний памятник, до якого не заросте народня стежка".

Отак боронив у Петербурзі, у Державній Думі, 1914 р., 63 роки по смерті Шевченка його память селянин, один з тих „малих отих рабів німих", яких Шевченко мав на думці, коли писав:

...Возвеличу
Малих отих рабів німих,
Я на сторожі коло них
Поставлю слово...

Шевченко боронив своїм словом отих рабів німих, а разом з ними взяв в оборону жінку, як найбільшу жертву тодішнього соціяльного ладу.

А як він глибоко відчував жіночу долю, видно найкраще по тім, що змалював аж у кількадесятьох своїх поемах терпіння найнещасливішої з жінок — жінки покритки, звичайної у Шевченкових часах жертви панської сваволі.

Село: рай і пекло.

Тарас Шевченко (родився 9 березня 1814 р.) виріс у селі Кирилівці в Україні, в селі, яке виглядає неначе писанка, в селі, яке з природи таке гарне, що, як описує Шевченко, здається, що сам Бог витає над селом. На горі зелений і густий гай. З вишневих садочків виглядають біленькі хатки. Здовж і поперек села йдуть дві широкі вулиці, обквітчані з обидвох боків вишнями і вербами. У глибокім ярі мигтить срібною стрічкою вузенька річечка, а понад яром пишаються вишневі садочки, а далі попід горою розпростерли свої гиляки яблуні та груші. А понад тими садами, тим гаєм і тою річкою царює блакитне небо.

І ось над тим яром, де ставок, стояла та „хатиночка у гаї над чистим ставом край села", де, як співає Шевченко:

Мене там мати повила
І, повиваючи, співала,
Свою нудьгу переливала
В свою дитину...

Здавалось би, що Шевченко виріс у раю, та:

В тім гаю,
У тій хатині, у раю,
Я бачив пекло.
Там неволя,
Робота тяжкая, — ніколи
І помолитись не дають.

(Далі буде).

*) Завага: Цей фейлетон це доклад, виготовлений бажанням одного з тутешніх дівочих клюбів, що складається з української молоді, яка роджена і вихована в Америці. У докладі, наскільки на це дозволяла властива тема, намагався я представити в мініятурі ціле життя Шевченка і всю його творчість. Таким чином, користаючи з цієї нагоди, думав я краще запізнати тутешню молодь з величчю Шевченкового ґенія. — Д. М.

Жидівський гумор.

Стрічаються два театральні аристократи.

— Знаєш, снився мені його похорон.

— Ну, і що?

— А це було так: спускали на шнурах домовину до гробу. Спускають і за хвилину знову витягають і так сорок разів.

— З якої причини?

— Публика так дуже домагалася біс.

—o—

Пяниці.

— Чи ти вже їв сьогодні щонебудь на снідання?

— Ані краплини!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩО МОЖНА ВИЧИТАТИ В ЛИСТАХ З КРАЮ.

I.

Гром. Василь Титанич з Філядельфії, Па., надіслав оригінального листа, що його щойно одержав з краю, в якому читаємо між іншим ось таке про польські звірства:

„...на початок завели окремо до окремих пивниць і зачали бити долонями по голові та закладали патики між пальці, тиснули, а один тягнув за пальці.

„Потім з пивниці завели до стайні, казали класти́сь і били палицями та питали, котрий сильніше вдарив. Потім узяли мотуз, закинули через голову і попід руки, закрутили сильно й через гак тягнули, чи підкручували аж під саму стелю. Як сильно закрутили, тоді пускали і били кругом тіло. А як це скінчили, то приказували танцювати, співати і сміятись. Під стелю підкручували на мотузі два рази, і за кожним разом казали співати. Знову всаджували між пальці патики та душили. Казав мені небіжчик, що дали йому два рази стусани в живіт і в тім місці він сильно запух. Тому, що не було грошей, мусів небіжчик лежати 5 тижнів без уякої лікарської опіки. По пятьох тижнів відвезла я його, тяжко хорого, до лікаря, а цей поручив мені завести до шпиталю. Та заки я позичила грошей (150 зл.), то це забрало цілий тиждень, а здоровля мужа було в безнадійному стані. Муж лежав у шпиталі 4 тижні і мав двічі операцію: одну у плечах, чи коло руки, а другу в нозі. За цілий час мав муж сильну горячку, так, що трудно було з ним що говорити. Сиріт небіжчик лишив пятеро і мене з ними, без жадної помочі й опіки..."

Це опис катовань польських жандармів, доданий до повідомлення про смерть так скатованого.

II.

„Ділюся з Вами радісною вісткою, що о. Бучко вже вийшов на волю. Сидів у Сяноці 4 місяці, а вийшов на волю 27. травня перед Зеленими Святами. Отцем Бучком усі ми дуже зраділи, бо, як Вам відомо, о. Бучко був засуджений на півтора року.

„Хочу поділитися з Вами тим, що я пережив, та що довелось бачити. Тож дозвольте навести слова нашого митрополита Андрея, що терпіти за свій рідний нарід, це така велика слава і чиста, що нею можемо хвалитись і тішитись без усяких сумнівів.

„Мене арештовано... Підстава бути..., якого нібито я мав намовляти, щоб утік у Карпатську Україну і там вступив до Карпатської Січи.

„Пишу Вам, що в тюрмі я мав нагоду запізнатися зо свідомою лемківською молоддю і зблизька пізнати національне життя Лемківщини. Мушу з цілим признанням похвалити лемківську молодь, що хоч ще не зовсім свідома, береться до самоосвіти".

Лист кінчиться так: „В далеку чужину шлю теплий привіт від Рідного Краю: Ще не вмерла Україна!"

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. Збори 204. відділу відбудуться в суботу, 8. липня, в год. 8:15 ввечір, в салі укр. прав. громади, 334 Іст 14. вулиця. Всі члени відділу обовязково мають бути приявними на тих зборах та вирівняти залеглі й біжучі членські вкладки, а також розібрати тікети на пікнік. — М. Близнак, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Піврічні збори Бр. св. Володимира, від. 130., відбудуться в суботу, 8. липня, в годині 8. ввечір, в галі під ч. 30 Іст 7. вул. Проситься конечно прибути на ці збори, бо є важні справи до полагодження. Довгуючих напоминаємо, щоби вирівняли свої залеглости. Приходіть на означений час. — Антін Карпович, секр.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

КАРНЕҐІ, ПА.

Триюмфальний концерт Голинського.

„Ой не того я співаю, що си гаразд маю,
Але того я співаю, тугу розганяю".

Так співається в нашій народній коломийці. Не того нарід наш співає, що гаразд має, це того поети віршують, що гаразд мають і не того композитори до поезій музику-пісні підкладають, що гаразд мають, а того, що самі собі тугу розганяють і народові хотять розбити тугу та післати жалі і скарги свої геть далеко в світ аж до хмар до неба й до Бога!

Та хоч сумні наші пісні, хоч слова і музика в них плаче, як земля наша плаче й стогне під чоботами катів, то коли вслухаєся ліпше в цю пісню, чуєш у ній щось таке, що морозом тебе обвіє, вітром обдує і гордістю наповнить за свою славну старовину, багатства землі і її красу.

Отакими чувствами наповняється наша душа, коли слухаємо пісень артиста Голинського. Їх слухаєш і не наслухаєшся. Чим більше їх чуєш, тим більше хочеться їх чути. Та й пісня пісні нерівна. Світ нині наповнений музикою-піснями. Слухаєш їх на кожному кроці. Одначе пісні Голинського, це солодощі і запах, що обхоплюють усі чувства і переносять чоловіка в щось совершенне, надлюдське. Вони вириваають нас з буденщини і вводять у святочні настрої. Слухаєш цих пісень і здається, що ти багач, що ти сильний, що ти одітий, що ти повний усіх скарбів світу. А так у дійсності є. В цих піснях ми стаємо гордими громадянами і дітьми землі, дітьми найбагатшої країни світу — України. Ми бачимо свій образ як дітей Творця Бога, що нас не створив бути вічними рабами, а сказав нам жити і боротися, здобувати все, що нам належиться.

Хтонебудь потрапить навчитись і відспівати ті самі пісні, що співає Голинський. Та чи годен так їх відспівати? Ні! Чому? Бо це співає артист, що попри дар Бога, талант, тяжко трудився, заки скінчив артистичну школу, заки його пустили в овіт співати. Голинський, скінчивши гімназію в Коломиї і в Станиславові та здавши матуру у Львові, вчився на адвоката, та думка сказала йому: Ні, Михасю! Ти не можеш бути адвокатом, тебе Бог вибрав співати, співати українські пісні, та так співати, як ще ніхто їх досі не співав. Так співати, щоб увесь світ почув тебе, а через тебе всі болі і жалі, всі бажання твого народу — України.

Такими словами представляли артиста і дякували йому за концерт у Карнеґі, Па., редактор „Народного Слова" Матвій Хандога та о. Маріян Кучер. І слова ці правдиві. Бо я сам уже третій раз на концерті Голинського, і хотів би чути його що дня, що години. Та й не тільки я. Деб я не був на концерті, бачу все кількана-цять людей, що вже чули його на попередніх концертах, а ще йдуть слухати. Оце хай потвердить правдивість моїх слів.

Не буду вичисляти кождої пісні поодиноко, бо співав він ті самі пісні, що й на інших концертах, а, скажу, що мені здається, що він ці пісні все краще й краще співає. Тому й не диво, що вже не треба багато проголошувати Голинського концерту. Люди самі довідуються про це. Не думаю, що треба багато говорити й про концерт у Карнеґі. Хоч гарячка була не до витримання, саля укр. греко-кат. громади о. Кучера була вщерть заповнена. З великою овацією і повстанням з місць привитали ві артиста Голинського і його пяніста Амвр. Головача.

Люди на салі не були спеціяльно дібрані до таких концертів. — Але були це люди щиренькі, звичайні робітники. Треба подивляти їх заінтересованість співом. Слідили за кожним звуком і за кожним умілим ударом пальців пяніста, начеб уносилися геть кудись, куди неслась пісня: в гори Карпати, в степи, в долини, в зелені гаї, в рідний край, що в неволі.

І чим далі, тим тихіше ставало на салі, тим з більшою увагою слухали ці прості сірі наші бувші селянські душі, а тепер фабричні робітники, акордів і слів рідної пісні з сильних грудей і з щирого серця сина України.

Приходилось артистові хіба повторяти кожну пісню, так гучно оплескували його присутні, а за деякими піснями навіть плескали встаючи з місць.

Артист повторив пісню: „Ой, козаче мій", а на жадання відспівав при кінці „Гетьмани". Навіть пісні італійською мовою, арії з опери „Паляччі", „Тоска" і „Андреа ді Шеньєр" слухачі слухали з напруженням.

Артист процвав цю чотири сотки сильну українську громаду міста Карнеґі, а також і багато чужих людей на цім концерті піснею: Прощавайте, друзі мої, і згадайте мене щось раз. Та громада не хотіла його прощати, хотіла чути його ще й ще і словами о. Кучера та окликами „браво, славно" просила артиста загостити ще колись до Карнеґі і ще раз заспівати та підкріпити громаду на дусі в праці для народної рідної справи.

Довго по концерті не могли розійтися люди. Кожний хотів зблизька придивитися та звитатися з артистами. Кожний і кожна чули, що вони рідні люди, рідні діти Великої Матері України. Були горді, що маємо між собою свого рідного сина, оперевого співака Михайла Голинського. Всі бажали йому успіхів та побажань співати в Метрополитен Опері в Ню Йорку.

С. М.

ДЕМОКРАТІЯ

Написав: Роберт Ф. Вагнер.

(Заввага: Сенатор Вагнер з Ню Йорку, що був давніше членом Найвищого Суду в цім стейті, є одним з найвизначніших американців, які вродилися на чужій землі. Сенатор Вагнер родився в Німеччині. Він є автором таких законів як: „Сошел Секюрити", „Нешенел Лейбор Рілейшен Ект", „Гавзинг Ект" та інших подібних суспільних і господарських законів, що ввійшли в життя 1937 року. Стаття сенатора Вагнера це четверта з черги статтей про демократію, які пишуть для Чужомовного Інформаційного Бюра визначні родовиті й натуралізовані американці. За висловлені в статтях думки відповідають самі їх автори).

Демократія це загально людський ідеал, що виявляється в багатьох мовах та лежить у серці всього людства. Але як добре приглянемося до того, що діється довкруги нас, то переконаємося, що демократія має в сімї народів все менше й менше прихильників. В Европі в одним краю по другим господарська скрута зломила віру народу в систему вільного підприємства, ініціятиви, а також знищила її надії на демократичні інституції. В одній країні за другою озброєна і зорганізована меншість силою забрала владу з рук розеднаної та обезсиленої більшости. Над Европою, Азією й Африкою висить тепер чорна тінь дикої брутальности, агресії й нетерпимости. Цивілізація заскочена новою формою деспотизму і такими безоглядними звірствами, про які ми дотепер не чували. Живемо в часах безперервного страху, бо в кожній хвилині може настати кріза, яка запалить вогнем цілий світ.

Симпатії цивілізованого світу звернені в сторону невинних, безпомічних у тих нещасливих краях. Але недавно ми переконалися, що і більшість також попала в ярмо. Багачі, які на початку раділи з приходу до влади диктаторів і помагали їм, тепер переконалися, що, здобувши владу, диктатори знищили систему приватної ініціятиви і майже вцілості перевели соціялізацію приватної власности. А маси працюючого народу, які слухали демагогічних кличів, тепер працюють довші години за зниженою платнею. Крім того диктатори знищили робітничі юнії, що були забороло проти визиску. Бачачи те все, приходимо до висновку, що доля приватної власности, таксамо як доля свободи людського духа, тісно звязані з існуванням демократії. Завдяки винаходові радія ми знаємо в подробицях про ці потрясаючі світом події, в кожній американській хаті. Наслідком цього наша уява звернена в сторону свободи, з якої користаємо під демократичною формою правління. Факт, що одна третина народу не роджена в Америці, або походить від батьків імігрантів, нічим Америці не загрожує. Навпаки, це скріплює нашу силу. Ми є нацією расових, релігійних, культурних і економічних меншин, з котрих можна вложити щось зо своєї власної культури до скарбниці американської нації, а це власне робить її великою і сильною. Існуючі ріжниці зливаються в одно сильне бажання піддержувати любов і пошану до демократії та тих громадських і релігійних свобід, які вона нам дає.

Ми не користаємо з демократичних вольностей лише тому, що так у конституції написано. В конституції німецької републики, яку принято після світової війни, також було написано, що кожний громадянин мав право „свобідно висловлювати свою опінію словом, письмом чи яким іншим способом" безцензурно; мав право „прилюдних сходин без зброї". Але що з того вийшло? Ті святі слова в нинішній Німеччині є лише жорстокою ілюзією. Конституція Совєтського Союзу також говорить, що її громадяни мають релігійну свободу, свободу слова, преси і свобіду зібрань. Але ці слова це тільки безстидний глум над людьми, які живуть у ярмі комуністичної диктатури.

В Америці панує дух свободи і толерантности не тому, що так право каже, а тому, що він живе в серці нашого народу, який примінює його до щоденного життя. Існування нашої демократії є запевнене тому, що ми, як нарід, маємо добру волю її продовжувати. І чим більший поступ робить в Европі диктатура, тим більше уваги звертаємо тут на демократію. Це може завважити кожна людина, що приглядається до громадянського життя в Америці.

Одно треба мати на увазі, а саме, що коли ми вже обєднали в одну цілість раси і віри, то демократія ще вимагає обєднання і в господарській області. Треба, щоб через урядові чинники мирним способом згармонізувати підприємчивість усіх верств суспільности: фабрикантів, фармерів і робітників. Треба зберегти ту історичну спадщину, що кожний має в Америці однакове право доброблятись і розвивати свої здібності. Це мусить бути виконане, і буде виконане.

Американський нарід хоче зберегти демократичну форму правління і кожної хвилини готовий її борнити. Міжнародне безправство, яке запанувало тепер на світі, й агресори, що послугуються модерною смертоносною зброєю, заставили і нас збільшити оборонну силу. Північна і Південна Америка не можуть наражуватися на небезпеку агресії — комунізму або фашизму.

Присвятім себе з цілою силою і відвагою для береження свободи і братерства, бо це власне є те, що ми називаємо демократією.

ФЛІС.

UFS

КОМАНДАНТ В ОСЕРЕДКУ КЛОПОТУ.

Алва Спрингз, командант американського военного корабля „Пилсбері", одного з кораблів у Сватові, в Китаю, що має обовязок захороняти американських громадян у захопленій війною смузі.

АВСТРІЙСЬКА ПОВІСТЬ ПРО ЛИТОВКУ.

Як відомо, Литва завдячує чимало свого культурного надбання Німеччині, куди багато її діячів віддавна їздить на студії. Не тільки Берлін, але й Відень був осередком, куди тяглися на студії студенти малих держав східньої Европи. Німецька письменниця Гільда Голь у свіжо виданій повісті „Дівчина з Литви", перекладенній теж польською мовою, змальовує нам студ. середовище у Відні, в яке попадає молода литовка, що приїжджає туди студіювати медицину. Ця молода дівчина, вихована в провінціяльному середовищі, не знає ширшого світу, ні свобідних студентських звичаїв, зачинає вперше знайомитися з атмосферою нічних льокалів та типами австрійських студентів. Авторка змальовує легкий погідний настрій наддунайської столиці, а на його тлі першу любов чужинної студентки. Виведений конфлікт зводиться до суперництва молодші і старшої студентки, а молода геройка має перед собою до вибору аж трьох кандидатів: поважного лікаря, провідника студентської організації, і молодого лікаря, що практикує у кліниці. Цікаві психічні переживання молодої дівчини, яка бореться зо своїм почуванням, а не може теж зрозуміти поведінки старшої студентки, що підходить до справ свого серця з легкістю, навіть легкодушністю. Суперництво цих двох дівчат дає притоку авторці навести характеристичні розмови студентов про свої переживання. Повість належить до т. зв. „легкої приємної лектури", є мало описів природи, небагато загальних міркувань, а поодинокі сцени оживлені діяльогом.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

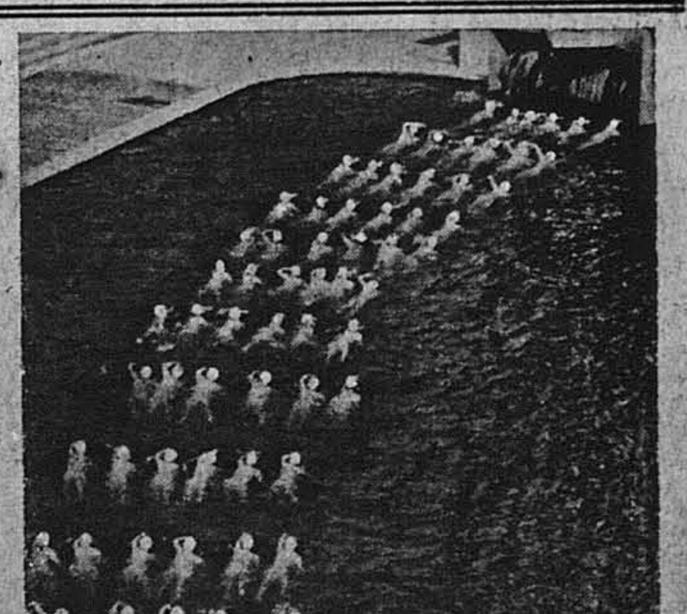
КЛІВЛЕНД, О. Піврічні збори Тов. Запорозька Січ, від. 251., відбудуться в неділю, 9. липня, зараз по Службі Божій, в школі парохіяльній. Проситься всіх членів прибути на означений час й вислухати справозданян урядників і контр. комісії. Маємо теж багато інших справ до полагодження. Довгуючих членів напоминається, щоби вирівняли свої вкладки й частіше приходили на збори, щоби шкільна саля не була порожна. — Юрій Блищ, предс.; Микола Страп, фін. секр.-кас.; Йосиф Керик, рек. секр.

КЛІВЛЕНД, О. Піврічні збори Бр. св. Вас. Великого, від. 364., відбудуться в неділю, 9. липня, зараз по Службі Божій, в гали церковній. Буде справоздання фінансове, як також контролі і інші важні справи до вирішення. Також припоминається, що кожна вкладка мусить бути заплачена на зборах, а не в хаті. Довгуючий член мусить вирівняти свій довг, як також за діти, бо в противнім разі буде суспендований. — М. Бурко, предс.; С. Кравчук, кас.; І. Сподар, секр.

ВУНСОКЕТ, Р. АЙ. Піврічні збори Тов. Мир, від. 368., відбудуться в неділю, 9. липня, в гали при Блекстон ул., в год. 1. Проситься всіх членів прийти, бо є важні справи до полагодження. — Уряд.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Збори відділу 324 (Тов. „Мир") відбудуться в суботу, 8. липня, в домі Укр. Громади на 23. і Брави, в 8. год. ввечір. — А. Горохівський, предс.; Й. Матлюк, кас.; М. Туркот, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Піврічні збори Тов. Зап. Січ, від. 155., відбудуться в неділю, 8. липня, в годині 3. пополудні, в гали У. Н. Дому. Обовязком кожного члена прибути, бо буде справоздання уряду і контролі з піврічного діловодства, як і інші справи до вирішення. Не явившийся член підлягає, після ухвали минулих зборів, 50 ц. кари, а урядник 1 дол. Проситься довгуючих членів, щоби вирівняли свій довг, бо в противнім разі будуть суспендовані. Хто з членів хотів би записати свою жену чи дитину до У. Н. Союзу, може це зробити на зборах. — Іван Макар, предс.; Василь Дригинич. кас.; Андрій Яричевський, секр.

ВОДНИЙ БАЛЕТ.

У басені Аквакади Білія Роза на Світовій Виставі в Ню Йорку.

ТАЄМНИЧИЙ ЦАР

Тим таємничим царем, яким іще досі займаються історики Росії — був цар Олександер I., той сам, що завдав Наполеонові вирішну поразку під Москвою і таким чином здобув собі між тодішніми володарями Европи перше місце. Недавно вийшла про нього знаменита книжка французького історика Палеольоґа, який, перебуваючи довгий час у Росії, — на становищі французького амбасадора — зібрав про того царя дуже джерельні дані.

Понура ніч.

Олександер I. був сином царя Павла, хоробливого психопата, що в своїй душі єднав чималу благородність з найбільщою жорстокістю. Проти нього утворилась на царськім дворі змова, в яку втаємничено теж Павлового сина Олександра.

Прийшла драматична ніч жорстокого вбивства царя Павла. Змовники вдерлися до царської палати, витягнули царя з ліжка, порубали шаблями, скопали чоботами, заосмотреними в великі остроги, так, що прибічний лікар мусів кілька годин працювати, заки привів тіло до сякого-такого вигляду, щоб можна було його без викликання скандалу виставити публично на катафальку. І ось та ніч, яку царевич перевів у своїй кімнаті — свідомий того, що діється за стіною, ця страшна ніч, коли його пізніше привели до тіла батька, замордованого за його відомом, ніч, у якій він кілька разів умлівав і в якій його проголосили царем, — ця ніч упала важкою зморою на ціле його життя і звихнула його душу.

„Русская" душа...

Ось як його характеризує згаданий угорі дослідник Палеольоґ:

„Нервовий мрійник, що ділає під впливом хвилевих почувань. Несподівані зміни настрою, нагальні переходи від брутального еґоїзму до великодушности, радість життя й мелянхолія, відвага і труслививість, підняття і знеохота, щирість і підозрілість, охота до пустих розривок, серед найповажнішої праці, цілковитий заник почуття моральности і нездорові розпусні вибрики — це все вказує на хоробливий психічний стан".

Олександер I. був слабої вразливої вдачі, склонний до містицизму. Він окружився всякими сучасними Распутінами і Распутінками, містиками, юродивими, „святими", старцями, божевільними монахами і гістеричними бабами.

Відізд до Таґанрогу.

Так пережив цар до 45. року життя.

Зовсім несподівано заявив він, що має намір разом з жінкою виїхати до Таґанрогу.

Цей намір викликав загальне здивування. До Таґанрогу? Алеж це остання діра, де, як кажуть, дідько добраніч каже! Понуре, брудне містечко над Азовським морем, у якому навіть нема відповідного дому на прийняття царської родини. Цар пояснив, що це є власне догідне місце на лікування цариці, яка недавно перебула хоробу. Але чому — в такому разі — не на Крим, який називають Ревієрою Росії? Ні, до Таґанрогу. Цар велів — його воля.

Смерть і похорон.

І ось там — у Таґанрозі цар несподівано вмирає. Його тлінні останки привезли до Петербурга, де їх поховано в гробах родини Романових. Одначе 40 літ пізніше, коли цар Олександер II. під впливом ріжних поголосок велів відчинити домовину свого достойного предка, переконався, що домовина була пуста, що тіло усунено ще перед замкненням саркофаґу. Отже в царських гробах поховали пусту домовину після довгих, кількатижневих похоронних обрядів, підчас яких тіло самодержця Всеросії було виставлене на публичний вид. Але вже тоді ціла Росія шептала собі на вухо: то не є цар, цар жиє...

Тайна порожньої домовини.

Такі леґенди нераз курсують серед люду після смерти володарів: вистане пригадати австрійського престолонаслідника Рудольфа. Але цей випадок таки насправді викликував багато сумнівів і Палеольоґ занявся ним науково.

І доказав, що тим разом леґенда була правдива. До Петербурга привезли тіло не царя, але якогось вояка, що помер у військовій лічниці. Про це знав наслідник Олександра I., цар Микола I., і не хотів допустити, щоб простий вояк лежав у царських гробах. І тому поміщено порожню домовину. Але як було в дійсності?

Палеольоґ знайшов цікавий лист цариці, який вона написала до своєї матери підчас побуту в Таґанрозі. В цьому листі згадує про 6-годинну розмову, яку вона перевела з царем напередодні його здогадної смерти. Що мали собі сказати двоє людей, які жили з собою вже кілька десятків літ? Не написала цього цариця, обмежилася тільки до такої замітки: „Коли думаємо, що все уложилоєя якнайкраще, надходить неочікувана проба..."

Що „уложилося якнайкраще"? Їх взаємне порозуміння. Не було для нікого тайною, що співжиття царської пари не було добре. Щойно в Таґанрозі цар почав окружати царицю опікою, якої не зазнала від часу шлюбу.

А що це була за „неочікувана проба"? Палеольоґ каже: „Того дня Олександер благав її в імені відродженої любови, щоб йому додала сил і помочі, щоб він міг спасти свою душу, присвячуючи решту життя строгій покуті..."

Покута.

І ось зачалася для царя доба покути. До Таґанрогу приїхав цар, а з Таґанрогу вийшов у довголітню мандрівку богомолець, одітий у полотнянку. Блукав по уральськім краю, ідучи від церкви до церкви, звиджуючи монастирі і святі місця, переміряв степи, ліси і безмежні тайґи.

В р. 1858 поселився кілька миль від Томська в одного торговця золотом. Один старий вояк, що стеріг засудженців на каторгу, побачив його, засалютував і викликнув: „Та цеж наш найлюбіший цар! Наш Олександер Павлович!"

Цар називався в цій добі Фйодор Кузьмич.

Є ще інші гіпотези, які наводить у своїй праці, Палеольоґ. І нема сумніву, що в 1824 р. не помер цар Олександер I., але жив іще довгі роки таємничим життям...

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОЙТ, МИШ. Місячні збори тов. Запорозька Січ, від. 75., відбудуться у неділю, 9. липня, в 1. годині пополудні, в У. Н. Домі при Мартин улиці. Проситься членів конечно прийти на той мітинґ начас, бо тепер гарячі дні, то дехто схоче виїхати на свіже повітря. Так само напоминається довгуючих членів, щоби старались заплатити свій довг, бо в противнім разі зістануть суспендовані. Напоминається членів, котрі мають жінки і діти, а ще не є членами У. Н. Союзу, щоби постарались вписати їх цего місяця. — В. Тарас, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Піврічні збори Тов. Сокіл, від. 336, відбудуться в неділю, 9. липня, в годині 12. вполудне. Проситься всіх членів прийти на збори, бо буде звіт контр. комісії, і треба членам знати, як наше Тов. стоїть фінансово. Вирівняти свої вкладки і забрати ухвалену книжечку конечно. — Григорій Кісіль, предс.; Дмитро Загута, кас.; Семен Постолюк, фін. секр.

ЙОНҐСТАВН, О. Піврічні збори Бр. св. Петра й Павла, від. 274., відбудуться в суботу, 8. липня, в годині 7. пополудні, в салі, де звичайно. Проситься всіх членів прийти на ті збори, бо є багато важних справ до полагодження. Буде звіт контр. комісії. Довгуючі члени повинні вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. Обовязком кожного члена є хоч раз в році привести з собою хоч одного нового члена, або дитину, та вписати до У. Н. Союзу. — М. Волощак, предс.; Л. Максимович, кас.; П. Сильчак, секр.

МОНЕСЕН, ПА. Піврічні збори Бр. св. Петра і Павла, від. 338., відбудуться в неділю, 9. липня, в годині 2. пополудні, у звичайнім місці. Обовязком кожного члена є бути присутнім на зборах, бо є багато справ до полагодження. Контр. комісія здасть справоздання за останніх 6 місяців. Напоминаємо довгуючих членів, щоби сплачували залеглий довг і місячне, щоби платили що місяця, бо декотрі собі легковажать, то не платять 2 або 3 місяці. Мусите платити наперед, а не взад, бо можете бути суспендовані. Секретар по плейзах не буде ходити за колєктою. Просимо родичів, котрі мають діти або краянів, кумів, приведіть їх на збори, а ми їх впишемо до У. Н. Союзу. — М. Коваль, предс.; Ілько Фаль, кас.; Іван Адамів, секр.

ЛІТЛ ФОЛС, Н. Й. Піврічні збори Тов. Зап. Січ, від. 330., відбудуться 9. липня, в годині 2. пополудні. Проситься всіх членів явитися на означений час, бо будуть важні справи до полагодження. Довгуючих членів проситься вирівняти свої залеглі вкладки. — Ф. Скібінський, предс.; Т. Шумлянський, кас.; Н. Паламар, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Місячні і піврічні збори Тов. „Зоря", від. 69., відбудуться в суботу, 8. липня, в год. 7:30 ввечір, в Карпатія Гали, 217-19 Іст 6. вул. в Ню Йорку. Всі члени повинні обовязково прийти на збори. На цих зборах буде піврічне справоздання та інші важні товариські справи. — Й. Забавчук, пр.; Д. Крищун, кас.; М. Линтей, секр.

КОРОЛЕВА КАВИ.

У венезуельськім, кубськім і бразилійськім павільоні на Світовій Виставі в Ню Йорку відбулась оноді церемонія вибору королеви кави. Вибрано нею Елвіру Лейн, що приймає гостей на літаках.

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й. Піврічний мітинґ Бр. св. Василія Вел., від. 87., відбудеться в неділю, 9. липня, в годині 1. попол., в парохіяльній галі. Проситься всіх членів прибути й вирівняти свої залеглости. Член, що не прийде на збори і не виповнить своїх довгів, буде суспендований. Браття, час і пора вирівняти залеглости в своїй орґанізації; позадовжуйтеся в чужинецьких асекураціях, а будемо видіти, чи чужа асекурація буде ждати 5—6 і більше місяців. — Олекса Костецький, предс.; Н. Троянівський, секр.; Іван Окаль, касієр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Марти Вашинґтон, від. 359., відбудуться в понеділок, 10. липня, у годині 8. ввечір, у Народнім Домі, 506 — 18 Ев. Просимо всіх членів і членкиць явитися на збори, бо маємо важні справи. — Анастасія Лобур, секр.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У Клівленді, Огайо, померла 6. червня членкиня Сестрицтва Н. З. П. Д. Марії, від. 112. У. Н. Союзу,

МАРЦЕЛЯ КРИВА.

Покійна походила зо села Княже, повіт Золочів. Була довгі літа членкинею Сестрицтва. Похорон відбувся 9. червня з церкви св. Петра і Павла.

Вічна Їй память!

Домінійка Романович, секр.

Між товаришами.

— Я хотів би попросити шефа зачету. В якім він гуморі?

— Ну, в такім... менщ-більш на 20, 30 долярів.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(20)

Коли Тарзан обійшов усі хати, він знав, що ті, котрих він шукав, там не є. Але він мусить знати більше. Він вернувся до хати ватажка. На землі, як безвартісна річ, лежав великий шмараґд. Тарзан пристанув, послухав і ввійшов до хати.

По їхніх віддихах він запримітив жінки та діти й одного чоловіка — ватажка. Сталеві пальці діткнулися легенько горла сплячого. „Будь тихо, якщо хочеш жити", прошептав малполюд.

„Хто ти є?" — зажадав ватажок півголосом. „Чортячий бог", відповів Тарзан. Під назвою чортячого бога Тарзан був знаний у тій частині Африки, хоч мало хто колинебудь бачив його. Тепер він почув, що ватажок людоїдів дріжить зо страху.

Ватажок міг сказати Тарзанові тільки те, що відділ бантангів напав на табор Спайка і Трола і що білі люди втекли, полишивши зелений камінь і забравши білий камінь із собою. Але про пропалу Ґонфалю він не вмів сказати нічого.